

verder versterken. In de afrondende fase van haar werk ontkomt de commissie er niet aan nog eens goed na te denken over de door haar bepleite balans tussen democratie en rechtsstaat.

Volkswil

Ook andere voorstellen lijken bedoeld om de rechtsstaat in bescherming te nemen tegen de volkswil. Zo overweegt de commissie, uit wederom op zichzelf nobele overwegingen, de bestaande regeling van het partijverbod aan te passen, en digitale verkiezingscampagnes te reguleren. Maar het belangrijkste uitgangspunt van democratie zal toch moeten blijven dat opvattingen die onder de

bevolking leven tot uitdrukking kunnen komen - al dan niet via politieke partijen. Het 'op Deltahoogte' brengen van de dijken van de staat, zoals voorzitter Johan Remkes het noemt in zijn voorwoord, mag er niet toe leiden dat iedere voorgestane beleidswijziging op voorhand een *mission impossible* wordt.

Onderwijs

Dat is vast niet de bedoeling van de commissie. Toch staat de sterkste suggestie ter versterking van de democratische rechtsstaat helemaal aan het eind van het hoofdstuk over de weerbaarheid daarvan. Middelhare scholen moeten meer aandacht besteden aan democratische burgerschapsvorming, bepleit de

commissie. Dat kan door vakken als geschiedenis en staatsinrichting verplicht te stellen.

Veel van de staatkundige hervormingsvoorstellen van de commissie zijn in zekere zin symptoombestrijding. Als het draagvlak voor de democratische rechtsstaat gaat verkrumelen, kan een Constitutioneel Hof of een partijverbod daar uiteindelijk weinig meer tegen beginnen. Een andere vraag is uiteraard of het onderwijs alleen in staat is dit gevaar te keren.

Mr. dr. H.-M.Th.D. ten Napel is universitair hoofddocent Staats- en Bestuursrecht aan de Universiteit Leiden. Hij maakt deel uit van een klankbordgroep van de Staatscommissie parlementair stelsel

Helpt het tegen populisme als we ook de kabinetsformateur mogen kiezen? Stembureau in Winterswijk.